

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z PRZYRODY

1. Program nauczania: Program nauczania przyrody w klasie IV „Przyroda”, wyd. MAC S.A.

2. Cele programu nauczania:

- sprawdzenie poziomu opanowania wiedzy i zdobytych umiejętności,
- mobilizowanie ucznia do dalszej pracy,
- stymulowanie rozwoju ucznia,
- dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach, specjalnych uzdolnieniach ucznia,
- diagnozowanie poziomu nauczania.

3. Formy sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów

- odpowiedzi ustne,
- samodzielna praca na zajęciach,
- prace domowe,
- prace klasowe,
- sprawdziany,
- kartkówki,
- przygotowanie do lekcji,
- aktywność na zajęciach (ocenie podlega aktywność na zajęciach, która jest nagradzana „plusem”. Zdobywanie czterech plusów jest równoznaczne z oceną dobrą, pięciu – bardzo dobrą, sześciu – celującą.
- konkursy przedmiotowe,
- indywidualne i zespołowe opracowanie i prezentacja referatów, prezentacji,
- prowadzenie prac badawczych i opracowanie ich wyników.

4. Skala ocen

ocena celująca – 6

ocena bardzo dobra – 5

ocena dobra – 4

ocena dostateczna – 3

ocena dopuszczająca – 2

ocena niedostateczna – 1

Każdej ocenie przyporządkowuje się wagę w skali 1-3 według następujących zasad:

Forma pracy ucznia	Waga ocen
Sprawdzian, praca klasowa	3
Kartkówki	2
Prezentacje multimedialne, referaty	1
Aktywność	1
Praca badawcza	2
Zadanie domowe	1
Praca na lekcji (np. praca zespołowa)	1
Odpowiedź ustna	2

5. Ocenę z prac pisemnych ustala się według następującej skali (zgodnie z WSO):

SKALA PROCENTOWA	OCENA
0% - 30 %	Niedostateczna
31% - 44 %	Dopuszczająca
45% - 64 %	Dostateczna
65% - 80 %	Dobra
81 % - 99 %	Bardzo dobra
100 %	Celująca

Ocenie podlega również aktywność na zajęciach, która jest nagradzana „plusem”. Zdobyć trzech plusów jest równoznaczne z oceną bardzo dobrą lub zdobyć pięciu plusów jest równoznaczne z oceną celującą.

6. Ocena śródroczna i ocena roczna

Ocena śródroczna i ocena roczna nie jest średnią ocen zdobytych przez ucznia.

7. Zadania domowe i nieprzygotowanie do lekcji:

- uczeń raz w semestrze może zgłosić brak zadania domowego i nieprzygotowanie do zajęć. Każdy następny nieusprawiedliwiony brak skutkuje oceną niedostateczną,
- brak zadania domowego lub nieprzygotowanie uczeń zgłasza na początku lekcji,
- uczeń nie może zgłosić nieprzygotowania przed zapowiedzianą kartkówką lub sprawdzianem.

8. Zasady i formy poprawiania osiągnięć uczniów

- uczeń ma prawo do informacji i uzasadnienia każdej otrzymanej oceny,
- uczeń ma prawo poprawić każdą ocenę niedostateczną z pracy pisemnej lub każdą inną ocenę, jeśli nauczyciel wyrazi zgodę, w terminie dwóch tygodni od daty jej otrzymania,
- każda otrzymana z poprawy ocena (wyższa jak i niższa) jest wpisywana do dziennika,
- po każdej pracy pisemnej dokonuje się analizy i poprawy błędów,
- uczeń nieobecny pisze zaległe prace w terminie ustalonym przez nauczyciela (kartkówkę do jednego tygodnia, dłuższe prace do dwóch tygodni od momentu powrotu do szkoły).

WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE NA POSZCZEGÓLNE OCENY:

Tytuł tematu w podręczniku i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Uczeń:				
Dział 1. Ja i przyroda					
1.1. Poznają przyrodę 1. Poznają przyrodę	<ul style="list-style-type: none"> – podaje sposoby poznawania przyrody; – podaje przykłady wykorzystania zmysłów podczas prowadzenia obserwacji przyrodniczych; – wymienia różne źródła wiedzy o przyrodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sposoby korzystania z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie; – podaje przykłady sposobów poznawania przyrody i określa, jaką rolę zmysłów w każdym z takich przykładów. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sposoby poznawania przyrody; – określa rolę zmysłów w poznawaniu przyrody; – wyjaśnia, dlaczego w poznaniu przyrody należy korzystać z różnych źródeł wiedzy. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady działań, które może sam wykonać w celu przeprowadzenia obserwacji przyrodniczych. 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje instrukcję obserwacji najbliższego otoczenia.
1.2. Przyrządy pomocne w poznawaniu przyrody 2. Przyrządy pomocne w poznawaniu przyrody	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy przyrządów stosowanych w poznawaniu przyrody; – wskazuje różne źródła wiedzy o przyrodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> – korzysta z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie przy planowaniu obserwacji; – poprawnie korzysta z przyrządów; – wymienia zasady bezpiecznego korzystania z przyrządów służących do obserwacji przyrodniczych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak należy korzystać na lekcjach przyrody z przyrządów: lupy, kompasu, taśmy mierniczej; – określa przeznaczenie poznanych przyrządów; – posługuje się przyrządami podczas prowadzonych obserwacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego podczas obserwacji przyrodniczych należy stosować zasady bezpieczeństwa; – podaje przykłady zastosowania przyrządów (lupy, kompasu, taśmy mierniczej) w poznawaniu przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zastosowania mikroskopu.
1.3 Moje pierwsze obserwacje i doświadczenia 3. Moje pierwsze obserwacje	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega obserwacja przyrodnicza; – wymienia zasady bezpieczeństwa podczas obserwacji przyrodniczych. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady obiektów i organizmów, które można obserwować; – odczytuje informacje z przyrządów. 	<ul style="list-style-type: none"> – korzysta z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie, planując obserwacje przyrodnicze; – odczytuje instrukcje przeprowadzania obserwacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – dokumentuje obserwacje przyrodnicze; – przeprowadza obserwacje na podstawie instrukcji w podręczniku. 	<ul style="list-style-type: none"> – planuje i dokumentuje przeprowadzenie doświadczeń przyrodniczych; – uzasadnia, że obserwacje są źródłem wiedzy o przyrodzie.
1.3 Moje pierwsze obserwacje i doświadczenia 4. Moje pierwsze doświadczenia	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega doświadczenie przyrodnicze; – wymienia zasady bezpieczeństwa podczas doświadczeń przyrodniczych. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady pytań, na które można uzyskać odpowiedź, przeprowadzając doświadczenie przyrodnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> – korzysta z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie podczas planowania doświadczeń przyrodniczych; – wyjaśnia różnice między doświadczeniem a obserwacją. 	<ul style="list-style-type: none"> – dokumentuje doświadczenia przyrodnicze; – przeprowadza doświadczenie na podstawie instrukcji w podręczniku. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady dokumentowania doświadczeń przyrodniczych; – uzasadnia, że doświadczenia są źródłem wiedzy o przyrodzie.

Tytuł tematu w podręczniku i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Uczeń:				
1.4. Podsumowanie działu 1	Wiadomości i umiejętności z lekcji: 1-4.				
5. Powtórzenie wiadomości z działu 1					

Dział 2. Cztery strony świata

2.1. Zdobywam wiedzę o widnokregu	– wyjaśnia, co to jest <i>widnokreg</i> ;	– wyjaśnia, jak się zmienia widnokreg, kiedy dana osoba zmienia miejsce obserwacji.	– wyjaśnia, jak się zmienia widnokreg, kiedy obserwator zmienia wysokość, z której obserwuje widnokreg.	– wskazuje, jakie obserwacje można prowadzić na widnokregu.	– uzasadnia, że widnokreg zmienia się w momencie zmiany miejsca obserwacji i wysokości obserwacji.
6. Zdobywam wiedzę o widnokregu	– opisuje przebieg widnokregu.				
2.2. Poznają kierunki geograficzne	– wymienia nazwy kierunków głównych;	– wyznacza kierunki geograficzne na widnokregu za pomocą kompasu i kierunek północny za pomocą gnomonu;	– wymienia kierunki główne, używając nazw polskich i ich skrótów w języku angielskim;	– wyznacza kierunki w terenie za pomocą Słońca;	– wyznacza kierunki w terenie za pomocą Słońca i Gwiazdy Polarnej;
7. Poznają kierunki geograficzne	– wyznacza kierunki główne w terenie za pomocą kompasu.	– wskazuje kierunki główne w terenie.	– odczytuje z róży kierunków nazwy kierunków pośrednich.	– odczytuje z róży kierunków nazwy kierunków pośrednich i wskazuje je w terenie;	– wyjaśnia, jak wyznaczyć kierunki w terenie bez użycia przyrządów, tylko obserwując przyrodę.
				– używa skrótów kierunków pośrednich w języku angielskim.	
2.3. Wędrówka Słońca nad widnokregiem	– wskazuje położenie Słońca nad widnokregiem w ciągu doby;	– wskazuje w terenie oraz na schemacie (lub horyzontarium) miejsca wschodu, zachodu i górowania Słońca w ciągu dnia oraz w różnych porach roku.	– dostrzega zależność między wysokością Słońca a długością cienia w ciągu dnia i w ciągu roku.	– wyjaśnia zależność między wysokością Słońca a długością cienia w ciągu dnia i w ciągu roku;	– wyjaśnia pojęcie <i>pozorna wędrówka Słońca nad widnokregiem</i> .
8. Wędrówka Słońca nad widnokregiem	– obserwuje pozorną wędrówkę Słońca w ciągu doby;			– opisuje zmiany w położeniu Słońca nad widnokregiem w ciągu dnia i w ciągu roku	
	– wskazuje na widnokregu miejsca wschodu, górowania i zachodu Słońca w ciągu doby.				

2.4. Poznaję plan i mapę 9. Poznaję plan i mapę	<ul style="list-style-type: none"> rysuje plan dowolnego przedmiotu; odczytuje informacje z legendy planu. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynności umożliwiające sprawne narysowanie planu. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, że plan i mapę rysujemy w zmniejszeniu; opisuje najbliższą okolicę na podstawie planu. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice między planem a mapą; wyjaśnia znaczenie umiejętności czytania planu najbliższej okolicy szkoły (miejsca zamieszkania). 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jakich sytuacjach znajomość rysowania planów jest przydatna; wyjaśnia, w jakich sytuacjach znajomość czytania planów jest przydatna.
2.5. Elementy mapy 10. Elementy mapy	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje map, np. topograficzną, turystyczną; rozpoznaje znaki topograficzne w legendzie mapy: punktowe, liniowe, powierzchniowe. 	<ul style="list-style-type: none"> korzysta z informacji zawartych w legendzie mapy; odczytuje informacje z mapy, posługując się legendą. 	<ul style="list-style-type: none"> czyta mapę - interpretuje znaki zamieszczone na różnych mapach; opisuje środowisko przyrodnicze wybranego obszaru, korzystając z różnych map. 	<ul style="list-style-type: none"> układa instrukcję ułatwiającą czytanie wybranego fragmentu mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> planuje wycieczkę po nieznanym terenie, korzystając z mapy; wskazuje różnice wysokości i nachylenie terenu na trasie wycieczki na podstawie poziomic.
2.6. Jak korzystać z map? 11. Jak korzystać z map?	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to znaczy zorientować mapę; wymienia sposoby pomiaru odległości w terenie; wyjaśnia, co to jest szkic; wykonuje i opisuje szkic okolicy szkoły; posługując się legendą, odnajduje na planie szkołę i dom. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak zorientować mapę za pomocą kompasu; opisuje drogę z domu do szkoły, używając nazw kierunków głównych i pośrednich. 	<ul style="list-style-type: none"> orientuje mapę w terenie za pomocą kompasu; mierzy odległości w terenie na podstawie liczby swoich kroków; szacuje odległość w terenie. 	<ul style="list-style-type: none"> orientuje mapę w terenie za pomocą obiektów terenowych; podaje różnice między szkicem, planem a mapą; przemieszcza się w terenie zgodnie z kierunkami i odległościami określonymi wcześniej podczas planowania trasy marszu. 	<ul style="list-style-type: none"> korzysta z planu i mapy wielkoskalowej podczas planowania wycieczki; określa wzajemne położenie obiektów na planie, mapie topograficznej i w terenie; określa odległości w terenie na podstawie podziałki liniowej.
2.7. Podsumowanie działu 2 12. Powtórzenie wiadomości z działu 2	Wiadomości i umiejętności z lekcji 6-11.				

Dział 3. Pogoda i pory roku

3.1. Pogoda i jej składniki. Temperatura powietrza 13. Pogoda i jej składniki. Temperatura powietrza	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest pogoda; podaje nazwę przyrządu służącego do pomiaru temperatury; odczytuje z termometru temperaturę powietrza; wskazuje na termometrze temperaturę ujemną i dodatnią. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia składniki pogody; prowadzi obserwacje temperatury powietrza; podaje przykłady wpływu temperatury na życie człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje zastosowanie termometru w różnych sytuacjach życia codziennego; w ciągu danych wskazuje najwyższą i najniższą temperaturę. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia budowę termometru cieczowego; analizuje zapisane wyniki pomiarów temperatury powietrza; oblicza różnice temperatury. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje zależności między wysoką lub niską temperaturą powietrza a funkcjonowaniem organizmów; podaje przykłady zawodów uzależnionych od określonej temperatury powietrza.
---	---	---	--	---	--

Tytuł tematu w podręczniku

Wymagania na ocenę:

i temat lekcji	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
<p>3.2. Zachmurzenie. Opady i osady atmosferyczne</p> <p>14. Zachmurzenie. Opady i osady atmosferyczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia trzy stany skupienia wody; – określa stopień zachmurzenia (niebo bez chmur, zachmurzenie częściowe, zachmurzenie całkowite); – podaje nazwę przyrządu do mierzenia wielkości opadu atmosferycznego i jednostki, w których podaje się wielkość opadów. 	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia opady od osadów atmosferycznych; – wymienia stany skupienia wody; – prowadzi dzienniczek pogody uwzględniający temperaturę powietrza, zachmurzenie oraz opady i osady atmosferyczne. 	<p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady opadów i osadów atmosferycznych oraz wskazuje ich stan skupienia; – wyjaśnia, jak można zmierzyć wielkość opadów atmosferycznych; – dostrzega zależności między poznanymi składnikami pogody, tzn. temperaturę powietrza a opadami i osadami atmosferycznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sposób powstawania chmur; – charakteryzuje zjawiska pogodowe: burzę, tęczę, deszcze nawalne, intensywne opady śniegu i opisuje ich następstwa; – wskazuje lub rysuje znaki, które są umieszczane na mapach prognozy pogody dla zachmurzenia i opadów atmosferycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie doświadczenia opisuje, jak powstają opady; – wymienia rodzaje chmur.
<p>3.3. Ciśnienie atmosferyczne i wiatr</p> <p>15. Ciśnienie atmosferyczne i wiatr</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to jest ciśnienie atmosferyczne; – podaje nazwę przyrządu, za pomocą którego można zmierzyć ciśnienie atmosferyczne; – podaje jednostkę ciśnienia atmosferycznego; – podaje nazwę przyrządu, za pomocą którego można zmierzyć kierunek i prędkość wiatru; – podaje jednostki, w których można określić prędkość wiatru. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje zasadę określania kierunku wiatru; – wyjaśnia, skąd wieje wiatr północny, południowy itd.; – opisuje zasady bezpiecznego zachowania podczas występowania niebezpiecznych zjawisk pogodowych (burzy, huraganu, zamieci śnieżnej). 	<ul style="list-style-type: none"> – określa kierunek wiatru w dniu obserwacji; – określa prędkość wiatru (wiatr silny, słaby, brak wiatru); – odczytuje z aktualnej mapy pogody kierunek i prędkość wiatru w swojej miejscowości; – podaje skutki silnego wiatru. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na podstawie doświadczenia, jak powstaje wiatr; – dostrzega zależności między zmianami ciśnienia a kierunkiem i prędkością (siłą) wiatru; – zaznacza na mapie Polski określony kierunek wiatru; – wyjaśnia, czym jest huragan i zawieja śnieżna; – podaje skutki zawiei śnieżnej i huraganu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje informacje na temat ostrzeżeń przed silnym wiatrem dla swojej miejscowości lub informacje o skutkach silnego wiatru w miejscu swojego zamieszkania; – buduje prosty wiatromierz lub planuje ćwiczenie badające kierunek wiatru.
<p>3.4. Pogoda w różnych porach roku</p> <p>16. Pogoda w różnych porach roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia zjawiska pogodowe charakterystyczne dla poszczególnych pór roku; – podaje zasady bezpiecznego zachowania podczas występowania niebezpiecznych zjawisk pogodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje zjawiska pogodowe charakterystyczne dla poszczególnych pór roku: burze, huragany, deszcze nawalne, zawieje śnieżne. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje prognozę pogody przedstawioną na mapie za pomocą znaków umownych. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wykresy i rysunki, przyporządkowując im zjawiska pogodowe w poszczególnych porach roku. 	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzi w samodzielnie opracowanym kalendarzu obserwacje pogody uwzględniające zjawiska pogodowe charakterystyczne dla poszczególnych pór roku (używa w zapisach właściwe jednostki pomiaru).

4.1. Układy narządów człowieka. Układ kostny 18. Układy narządów człowieka. Układ kostny	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia układy narządów budujące ciało człowieka; – wyjaśnia, do czego służy szkielet; – wyjaśnia, jak należy dbać o prawidłową postawę ciała. 	– wskazuje na planszy i podaje nazwy elementów szkieletu: czaszka, kręgosłup, klatka piersiowa, kości kończyny górnej, kości kończyny dolnej.	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia elementy składowe szkieletu człowieka i rozumie ich rolę; – uzasadnia, dlaczego stawy u umożliwiają człowiekowi poruszanie się. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega współdziałanie szkieletu z mięśniami; – na modelu szkieletu człowieka wskazuje ruchome połączenia kości - stawy. 	– wyjaśnia, dlaczego stawy umożliwiają człowiekowi poruszanie się.
4.2. Układ pokarmowy 19. Układ pokarmowy	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, do czego służy układ pokarmowy; – opisuje, jak należy dbać o układ pokarmowy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia składniki pokarmowe zawarte w różnych produktach; – na planszy układu pokarmowego wskazuje jamę ustną, przełyk, żołądek, jelito cienkie, jelito grube, odbył. 	– wskazuje na planszy i na własnym ciele ślinianki, wątrobę, trzustkę i żołądek.	– wyjaśnia, co to znaczy trawienie pokarmu.	– uzasadnia, dlaczego pokarm powinien być dokładnie pogryziony.
4.3. Układ oddechowy 20. Układ oddechowy	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, do czego służy układ oddechowy; – opisuje, jak należy dbać o układ oddechowy. 	– na planszy układu oddechowego wskazuje jamę nosową, krtań, tchawicę, oskrzela i płuca.	– opisuje rolę jamy nosowej, krtań i płuc w oddychaniu.	– uzasadnia, dlaczego należy oddychać przez nos.	– opisuje, korzystając z planszy, drogę, jaką przebywa wdychane powietrze i dalszą wędrówkę tlenu do komórek ciała.
4.4. Układ krwionośny 21. Układ krwionośny	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, do czego służy układ krwionośny; – opisuje, jak należy dbać o układ krwionośny. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie rolę serca w krążeniu krwi; – wymienia funkcje krwi. 	– wyjaśnia, jak zmienia się tętno pod wpływem wysiłku fizycznego.	– wymienia rodzaje naczyń krwionośnych i omawia ich rolę.	– wyjaśnia, dlaczego człowiek umiera, gdy ustaje praca jego serca.
4.5. Układ rozrodczy 22. Układ rozrodczy	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różnice w wyglądzie zewnętrznym kobiety i mężczyzny; – rozpoznaje na schematach komórki rozrodcze męskie i żeńskie oraz podaje różnice między nimi; – opisuje, jak dbać o układ rozrodczy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, do czego służy układ rozrodczy męski i żeński; – podaje nazwy poszczególnych elementów budowy układu rozrodczego kobiety i mężczyzny. 	– wskazuje na planszy narządy budujące układ rozrodczy kobiety i mężczyzny.	– opisuje funkcje poszczególnych narządów w układach rozrodczych kobiety i mężczyzny.	– wyjaśnia, z czego wynikają różnice między układem rozrodczym męskim i żeńskim.

Tytuł tematu w podręczniku i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
4.6. Dojrzwianie płciowe 23. Dojrzwianie płciowe	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegają dojrzwianie płciowe; – wymienia zasady higieny w okresie dojrzwiania. 	– opisuje zmiany fizyczne i psychiczne zachodzące w organizmach dziewczynki i chłopca podczas dojrzwiania.	– wskazuje czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na organizm w okresie dojrzwiania.	– opisuje proces dojrzwiania płciowego.	– wskazuje podobieństwa i różnice w dojrzwianiu dziewcząt i chłopców.

4.7. Układ nerwowy 24., 25. Układ nerwowy. Moje zmysły	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa układ nerwowy w organizmie; – podaje nazwy zmysłów człowieka i wskazuje je na własnym organizmie; – podaje podstawowe zasady dbałości o wzrok i słuch. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na planszy główne narządy układu nerwowego i podaje ich nazwy; – opisuje rolę zmysłu wzroku, słuchu, węchu, smaku i dotyku w odbieraniu informacji z otoczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa mózg; – za pomocą doświadczenia wykazuje współdziałanie zmysłu węchu i smaku. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia funkcjonowanie narządów wzroku, słuchu, węchu, smaku i dotyku i uzasadnia ich rolę w odbieraniu informacji z otoczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rolę mózgu w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego przez narządy zmysłów.
--	--	---	--	--	--

4.8. Podsumowanie działu 4 26. Powtórzenie wiadomości z działu 4	Wiadomości i umiejętności z lekcji 18-25.				
---	---	--	--	--	--

Dział 5. Moje zdrowie i bezpieczeństwo

5.1. Poznają choroby i ich przyczyny 27. Poznają choroby i ich przyczyny	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, po czym można poznać, że organizm choruje; – opisuje sposoby zapobiegania chorobom. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to są choroby zakaźne; – wyjaśnia, czym są wywołane choroby zakaźne; – podaje przykłady chorób zakaźnych człowieka; – wyjaśnia, czym są choroby pasożytnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje drogi wnikania czynników chorobotwórczych do organizmu człowieka; – podaje przykłady pasożytów i chorób wywołanych przez pasożyty. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym różnią się choroby zakaźne od chorób pasożytniczych; – wyjaśnia, dlaczego osoba chora na chorobę zakaźną powinna się zgłosić do lekarza. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych; – wyjaśnia, czym jest odporność i jak ją nabyć; – podaje przykłady chorób, przeciwko którym można się zaszczepić.
5.2. Substancje w domu 28. Substancje w domu	<ul style="list-style-type: none"> – podaje właściwości różnych substancji, np. plasteliny, szkła, gąbki; 	<ul style="list-style-type: none"> – bada właściwości substancji; – wyjaśnia, dlaczego na opakowaniach produktów szkodliwych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest właściwość substancji; – odróżnia substancje kruche od sprężystych i plastycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje przedmioty codziennego użytku wykonane z substancji kruchych, sprężystych i plastycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa sposób stosowania środka chemicznego na podstawie informacji umieszczonej na opakowaniu;

	<ul style="list-style-type: none"> – odszukuje na opakowaniu środka czystości piktogramy informujące o tym, że są one szkodliwe dla zdrowia. 	są umieszczane symbole ostrzegawcze.			<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia zastosowanie substancji sprężystych, kruchych i plastycznych do wykonania przedmiotów codziennego użytku.
5.3. Niebezpieczne rośliny i zwierzęta 29. Niebezpieczne rośliny i zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zwierząt jadowitych, roślin trujących; – wskazuje poprawne postępowanie w wypadku pogryzienia przez zwierzę. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, jak należy pielęgnować trujące rośliny pokojowe; – wyjaśnia, jak należy postępować w wypadku wykrycia na skórze kleszcza. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sposób postępowania w wypadku użądlenia lub kontaktu z rośliną trującą; – podaje, jak postępować w wypadku ukąszenia przez żmiję, pogryzienia i użądlenia przez owady. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i krótko charakteryzuje choroby, które mogą być następstwem ukąszenia przez kleszcza.

5.4. Pierwsza pomoc 30. Pierwsza pomoc	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje skóry; wskazuje sposoby postępowania podczas opatrywania otarcia lub skaleczenia; opisuje sposoby zabezpieczania ciała przed skutkami nadmiernego promieniowania słonecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak należy postępować w wypadku oparzenia i odmrożenia; opisuje objawy złamania kości. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego nie należy się opalać bez zabezpieczenia skóry. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między zwichnięciem, złamaniem a stłuczeniem; podaje numery alarmowe służące do wezwania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielania pierwszej pomocy; tłumaczy, czym jest omdlenie; wyjaśnia, jak postępować w razie omdlenia i w wypadku krwawienia z nosa;
5.5. Niebezpieczeństwo uzależnienia 31. Niebezpieczeństwo uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest uzależnienie; podaje przykłady środków uzależniających. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia negatywne skutki uzależnienia od papierosów; wskazuje na etykietach napojów energetyzujących substancje szkodliwe, które mogą powodować uzależnienie. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego zbyt częste korzystanie z telefonu komórkowego może prowadzić do uzależnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje skutki działania nikotyny i alkoholu oraz napojów energetyzujących na organizm człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest asertywność; rozumie, dlaczego znajomości zawarte przez internet mogą być niebezpieczne.
5.6. W zdrowym ciele zdrowy duch 32. W zdrowym ciele zdrowy duch	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznacza pojęcie: higiena osobista; opisuje zasady dbania o własne ciało; wymienia zasady zdrowego odżywiania; wymienia elementy zdrowego stylu życia. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia skutki niewłaściwego odżywiania; podaje przykłady potraw, których nie należy spożywać ze względu na dużą zawartość soli, cukru lub tłuszczu; wyjaśnia, dlaczego sen i ruch są niezbędne dla zachowania zdrowia. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego niewłaściwe odżywianie może powodować otyłość, niedożywienie lub inne groźne choroby; wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia i charakteryzuje jego elementy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego stosowanie zasad zdrowego stylu życia pozwala zachować zdrowie; potrafi ułożyć tygodniowy jadłospis uwzględniający zasady zdrowego odżywiania. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje kolejne poziomy piramidy pokarmowej, korzystając z samodzielnie przygotowanego plakatu; potrafi właściwie zaplanować dzień.

Tytuł tematu w podręczniku i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
5.7. Bezpieczeństwo w czasie zabawy i wypoczynku 33. Bezpieczeństwo w czasie zabawy i wypoczynku	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady właściwego spędzania wolnego czasu przez ucznia kl.4.; wskazuje niebezpieczeństwa związane z wypoczynkiem nad wodą; wymienia zasady właściwego odpoczynku nad wodę. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady niebezpiecznych sytuacji podczas pobytu na wsi; wyjaśnia, jak należy się zachować, gdy znajdzie się niewybuchy lub niewypały; opisuje bezpieczne poruszanie się na rolnkach i rowerze; opisuje zasady bezpieczeństwa podczas zimowego wypoczynku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego nie każdy plac zabaw jest bezpieczny; wyjaśnia, dlaczego właściwe poruszanie się na rowerze i na rolnkach oraz właściwe wyposażenie jest ważne. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ubiór dostosowany do jazdy na rowerze, rolnkach oraz do sportów zimowych; wyjaśnia, jak można pomóc tonącemu. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak należy dbać o bezpieczeństwo podczas zabaw i wypoczynku; wyjaśnia, kiedy kąpiel w morzu jest niebezpieczna; wyjaśnia, co to jest reguła ograniczonego zaufania; podaje rozwinięcie skrótu GOPR.

5.8. Podsumowanie działu 5 34. Powtórzenie wiadomości z działu 5	Wiadomości i umiejętności z lekcji 27-33.
---	---

Dział 6. Środowisko w mojej okolicy

6.1. Składniki środowiska 35. Składniki środowiska	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje i podaje nazwy składników przyrody żywej i nieożywionej występujące w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> – dokumentuje składniki przyrody żywej i nieożywionej. 	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia składniki przyrody od wytworów działalności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje zależności między nieożywionymi a żywymi składnikami przyrody; – podaje, w jaki sposób człowiek wykorzystuje przyrodę do własnych potrzeb i jak przyroda wpływa na człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje prezentację o środowisku najbliższej okolicy, w prezentacji uwzględnia składniki przyrody żywej i nieożywionej, w tym celu korzysta z różnych źródeł informacji.
6.2. Formy ukształtowania powierzchni 36. Formy ukształtowania powierzchni	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje główne formy ukształtowania powierzchni występujące w najbliższej okolicy; – odróżnia wypukłe formy ukształtowania terenu od wklęsłych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy form wypukłych i wklęsłych; – wymienia nazwy form terenu występujących w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje elementy pagórka (szczyt, wierzchołek, stok łagodny, stok stromy); – wskazuje elementy doliny (złocze strome, złocze łagodne). 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje różnice między kotliną a doliną; – wyjaśnia, co to jest ukształtowanie terenu. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia różne typy ukształtowania terenu (teren równinny, pagórkowaty, górski); – podaje przykłady ukształtowania powierzchni w różnych częściach Polski.
6.3. Poznają skały w moim otoczeniu 37. Poznają skały w moim otoczeniu	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje skał; – wymienia skały występujące w okolicy swojego miejsca zamieszkania. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady skał sypkich, zwięzłych i litych; – podaje przykłady przedmiotów wykonanych ze skał. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to jest skała; – podaje różnice między skałami sypkimi, zwięzłymi a litymi. 	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia skały luźne od litych i zwięzłych; – określa rolę zmysłów człowieka w poznawaniu skał; – opisuje różne rodzaje skał. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy skał; – podaje przykłady zastosowania skał.
6.4. Jak organizmy radzą sobie na lądzie? 38. Jak organizmy radzą sobie na lądzie?	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki życia na lądzie, uwzględniając zawartość tlenu, wilgoci i nasłonecznienie (temperaturę powietrza). 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady sposobów przetrwania okresu zimy przez rośliny i zwierzęta. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady przystosowania roślin do warunków suchych i wilgotnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przystosowanie roślin do zdobywania światła. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek między budową zwierząt a przystosowaniem do życia w różnych warunkach.
6.5. Jak się odżywiają organizmy? 39. Jak się odżywiają organizmy?	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady organizmów samożywnych i cudzożywnych; – wymienia cechy roślinożerców i drapieżników. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje rodzaje przystosowania w budowie organizmów do zdobywania pokarmu; – opisuje znaczenie roślin w przyrodzie i życiu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje różnice między samożywym a cudzożywym sposobem odżywiania. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób odżywiają się rośliny; – podaje, czym się różnią roślinożercy od drapieżników. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki niezbędne do przebiegu fotosyntezy.

6.6. W lesie 40., 41. W lesie	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia warstwy roślinności w lesie; – wymienia podstawowe zasady właściwego zachowania się w lesie. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje i wskazuje przykłady roślin tworzących poszczególne warstwy lasu. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje temperaturę powietrza, wilgotność i nasłonecznienie występujące w poszczególnych warstwach lasu. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje podstawowe gatunki roślin i zwierząt żyjących w lesie oraz przyporządkowuje je do odpowiednich warstw lasu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie ściółki leśnej dla życia organizmów w lesie; – gromadzi i prezentuje w klasie informacje na temat lasu znajdującego się w najbliższej okolicy.
6.7. Co warto wiedzieć o grzybach? 42. Co warto wiedzieć o grzybach?	<ul style="list-style-type: none"> – podaje warunki odpowiednie dla rozwoju grzybów; – wymienia przykłady grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących; – podaje różnice między pieczarką a muchomorem sromotnikowym. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje na okazach naturalnych, planszach i zdjęciach pospolite grzyby jadalne i trujące; – wymienia zasady kodeksu grzybiarza. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje na schemacie budowę grzyba kapeluszowego. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady wykorzystania drożdży do wytwarzania produktów spożywczych; – wymienia przykłady grzybów jadalnych i ich trujących odpowiedników. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie grzybów w przyrodzie oraz życiu człowieka.
6.8. Na łące i na polu 43. Na łące i na polu	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to jest łąka i jak człowiek wykorzystuje łąki; – wyjaśnia, co to jest pole; – wymienia produkty otrzymywane z pszenicy, żyta, owsa, jęczmienia kukurydzy; – wymienia produkty otrzymywane z ziemniaków i buraków cukrowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje na fotografii i w terenie typowe rośliny łąkowe; – rozpoznaje na fotografii i w terenie zboża uprawiane w Polsce; – rozpoznaje na fotografii i w terenie rośliny oleiste. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje na fotografii i w terenie typowe zwierzęta łąk; – rozpoznaje na fotografii i w terenie typowe zwierzęta pól. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia różnice między polem uprawnym a łąką; – podaje przykłady organizmów uznawanych w rolnictwie za szkodniki. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia za pomocą samodzielnie wykonanego plakatu różnice między roślinami zbożowymi, warzywami a roślinami oleistymi; – wyjaśnia, na czym polega pozytywna rola ptaków na polu.

Tytuł tematu w podręczniku i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
6.9. Wody stojące i płynące 44. Wody stojące i płynące w najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> – określa, czym są wody powierzchniowe; – podaje przykłady wód powierzchniowych: stojących i płynących. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje nazwy wód stojących i płynących występujących w najbliższym miejscu zamieszkania. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki; – rozpoznaje prawy i lewy brzeg rzeki; – wskazuje elementy doliny rzeki; – podaje nazwy kilku rzek i jezior Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia naturalne i sztuczne zbiorniki wodne występujące w najbliższej okolicy; – wskazuje na mapie rzekę główną i jej dopływy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co to są bagna i jak powstają; – wskazuje na mapie największe rzeki w Polsce; – podaje przykłady prawych i lewych dopływów Wisły;

6.10. Życie w wodzie 45. Życie w wodzie	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy środowiska wodnego; – wymienia strefy jeziora i podaje przykłady organizmów, które w nich występują. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy budowy ryby, które umożliwiają jej życie w środowisku wodnym. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje warunki życia w wodzie i na lądzie; – opisuje cechy, które pozwalają roślinom żyć w wodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy ryb żyjących w Polsce; – wymienia nazwy roślin i zwierząt żyjących w jeziorach Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak oddychają ryby.
6.11. Podsumowanie działu 6 46. Powtórzenie wiadomości z działu 6	Wiadomości i umiejętności z lekcji 35-45.				

Dział 7. Działalność człowieka a środowisko

7.1. Składniki krajobrazu 47. Składniki krajobrazu	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: krajobraz; – wymienia składniki krajobrazu najbliższej okolicy; – wyjaśnia pojęcie: środowisko antropogeniczne; – podaje nazwy składników środowiska antropogenicznego charakterystycznego dla najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w terenie składniki krajobrazu charakterystyczne dla najbliższej okolicy i podaje ich nazwy; – wyjaśnia, czym się różni krajobraz naturalny od antropogenicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – dzieli składniki krajobrazu na naturalne i przekształcone przez człowieka; – określa funkcje składników środowiska antropogenicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różnice między składnikami naturalnymi a antropogenicznymi (przekształconymi przez człowieka). 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady zależności między składnikami środowiska przyrodniczego a działalnością człowieka.
---	--	---	--	---	---

7.2. Współczesny krajobraz 48. Człowiek zmienia krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady wpływu działalności człowieka na przeobrażenia środowiska przyrodniczego (miejskiego, wiejskiego, przemysłowego). 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w terenie składniki krajobrazu, które uległy przekształceniu (przeobrażeniu); – rozróżnia krajobraz wiejski i miejski; – podaje elementy krajobrazu wiejskiego; – podaje elementy krajobrazu miejskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przeobrażenia środowiska najbliższej okolicy; – wskazuje funkcje, jakie pełnią części miasta, w tym własna dzielnica lub części najbliższego miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje zależności między elementami naturalnymi a antropogenicznymi krajobrazu; – wykazuje różnice między krajobrazem wiejskim a rolniczym; – charakteryzuje krajobraz przemysłowy. 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia istnienie zależności między składnikami środowiska przyrodniczego a składnikami środowiska antropogenicznego.
--	--	--	---	---	---

7.3. Krajobraz najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy krajobrazu najbliższej okolicy; wskazuje cechy krajobrazu najbliższej okolicy, które wskazują na działanie człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje współczesny krajobraz najbliższej okolicy na podstawie aktualnych map i obserwacji w terenie; wymienia nazwę, położenie oraz cechy wyróżniające miejsce zamieszkania (czyli małą ojczystą). 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje dawny krajobraz najbliższej okolicy, np. na podstawie opowiadań rodzinnych, starych map i fotografii; wyszukuje obiektyw najbliższej okolicy, które są godne zwiedzania; wymienia źródła informacji, które mogą być pomocne w poznaniu najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia zmiany zagospodarowania terenu wpływające na wygląd krajobrazu najbliższej okolicy; pisze pytania do ankiety lub wywiadu z mieszkańcami najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyszukuje zdjęcia w różnych źródłach informacji, w celu wyjaśnienia, jakie nastąpiły zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy; opisuje zmiany w krajobrazie, np. na przestrzeni 10, 20, 50 lat (na podstawie rozmowy z rodziną), przygotowuje plakat lub prezentację na ten temat.
7.3. Krajobraz najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie najbliższej okolicy ciekawe miejsca, które warto odwiedzić; wskazuje elementy krajobrazu, które zmieniły się w najbliższej okolicy pod wpływem działań człowieka; przygotowuje dokumentację (zdjęcia, materiały elektroniczne) na temat ciekawych miejsc w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> korzysta z różnych źródeł wiedzy w poznawaniu najbliższej okolicy; wskazuje na znaczenie wywiadu i ankiety z rodziną i innymi mieszkańcami najbliższej okolicy w jej poznawaniu; wskazuje na mapie najbliższej okolicy ciekawe miejsca, które warto odwiedzić, dzieląc je na obiekty przyrodnicze i antropogeniczne. 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje trasę wycieczki po najbliższej okolicy; wskazuje na mapie i w terenie miejsca, które warto odwiedzić i argumentuje, dlaczego warto to zrobić. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady zmian krajobrazu i ciekawych obiektów w najbliższej okolicy na przestrzeni ostatnich 10, 20, 50 lat; opracowuje informacje o najbliższej okolicy pochodzące z różnych źródeł wiedzy, w tym np. w ankiecie; pokazuje w terenie lub na mapie przykłady zmian antropogenicznych w krajobrazie najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyказuje na podstawie starych fotografii, opowieści rodzinnych i różnych źródeł wiedzy, które obiektyw najbliższej okolicy zmieniły się na przestrzeni 10, 20, 50 lat; zaprasza najbliższą rodzinę lub kolegów z klasy na wycieczkę po okolicy i przygotowuje reportaż na ten temat.
7.4. Formy ochrony przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia formy ochrony przyrody występujące w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia miejsca występowania w najbliższej okolicy obszarów chronionych, pomników przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób w Polsce chroni się przyrodę; wskazuje na mapie Polski przykłady miejsc chronionych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady obiektów w najbliższej okolicy, które zasługują na ochronę i uzasadnia swój wybór; wskazuje na mapie i w terenie obiekty chronione w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi informacje o obiektach chronionych w najbliższej okolicy i prezentuje je w klasie.

Tytuł tematu w podręczniku i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Uczeń:				

<p>7.5. Dbam o piękno przyrody i kultury</p> <p>52. Dbam o piękno przyrody i kultury</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy i wskazuje obiekty zabytkowe w najbliższej okolicy; - wymienia sposoby ochrony środowiska, które może sam stosować (oszczędzanie wody, energii elektrycznej, segregacja śmieci). 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia potrzebę ochrony obiektów zabytkowych w najbliższej okolicy; - uzasadnia ochronę środowiska przyrodniczego w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje zajęcia ludności w najbliższej okolicy, tradycję i kulturę; - wyjaśnia geograficzne nazwy miejscowe i ich pochodzenie. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady działań chroniących zasoby naszej planety; - ocenia stan ochrony środowiska w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia kilka powodów, dla których należy dbać o nasze dziedzictwo przyrodnicze; - wskazuje działania, które mogłyby poprawić stan środowiska najbliższej okolicy.
<p>7.5. Dbam o piękno przyrody i kultury</p> <p>53., 54. Planuję wycieczkę do ciekawych krajobrazowo miejsc w najbliższej okolicy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia ciekawe krajobrazowo miejsca w najbliższej okolicy; - planuje wyjście na wycieczkę po najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> - szuka w różnych źródłach informacji o ciekawych miejscach w najbliższej okolicy; - szuka informacji o obiektach chronionych w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> - planuje prezentację o najbliższej okolicy, w tym zmianach krajobrazu o obiektach przyrodniczych i antropogenicznych w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowuje prezentację na temat ciekawych miejsc w najbliższej okolicy; - przygotowuje folder o najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowuje komentarz do prezentacji o ciekawych obiektach w najbliższej okolicy; - pokazuje prezentację najbliższej okolicy w klasie lub wskazuje i charakteryzuje ciekawe miejsca podczas wycieczki klasowej po najbliższej okolicy.
<p>7.5. Podsumowanie działu 7</p> <p>55. Powtórzenie wiadomości z działu 7</p>	<p>Wiadomości i umiejętności z lekcji 47-54.</p>				